

Априлското въстание

Априлското въстание от 1876 г. е закономерен резултат от цялото предшестващо развитие на борбите на българския народ за национално освобождение. То е най-мощната проява на революционните борби през епохата на Българското възраждане, едно истински всенародно въстание, изразило неудържимия порив към национална независимост и свободен живот. Националнореволюционното движение изминава сложен път от спонтанното противодействие на хайдушкото движение, през *“четническата тактика”*

на Раковски до създаването на Българския таен централен комитет в Букурещ през 1869 г. начело с Любен Каравелов и изграждането на Вътрешната революционна организация от Васил Левски. През 70-те години на 19 в. в българското революционно движение настъпва решителен прелом. Оформилите се два революционни центъра – вътрешният начело с Васил Левски и букурещкият, начело с Любен Каравелов, ратуват за освобождението на България чрез национална революция. Към края на 1871 г. двата центъра, изразяващи революционните тежнени на българското общество, се сближават и търсят пътища за координиране на своите действия. Общото събрание се състояло в Букурещ от 29 април до 5 май 1872г. На него присъстват 25 представители от България, Влашко и Бесарабия. Според програмата на БРЦК, приета от събранието главната цел е освобождението на България чрез революция:

“морална и с оръжие”.

След създаването на БРЦК настъпва голям подем и оживление в революционното движение. Като главен апостол на БРЦК в България Васил Левски укрепва създадената революционна мрежа. С верния си практически революционен усет той добре преценява обстановката в страната и съотношението на силите и разбира, че всяко прибързано въстание е обречено на неуспех. Необходима била продължителна и системна работа за предстоящото въстание. Вътрешната революционна организация, обхванала в мрежата си почти цялата страна, се насочва към непосредствена подготовка на общонародното българско въстание. Междувременно последвалите трагични събития – залавянето, осъждането и обесването на Левски, нанасят тежък удар на революционната организация и цялото революционно движение.

Едва през лятото на 1875 г. под влияние на усложнената международна обстановка и задълбочаващата се вътрешна и външна политическа криза в Турция революционното движение се активизира отново. Този път начело в борбата изпъква великият български поет и революционер Христо Ботев. Когато през лятото на 1875 г. кризата в Турция се задълбочава вследствие на започналото въстание в Босна и Херцеговина, БРЦК незабавно взема курс към ново въстание. По инициатива на Ботев и Стамболов на 12 август 1875 г. било свикано общо събрание, на което участвали и представители на вътрешните комитети. Събранието било председателствано от авторитетният войвода Панайот Хитов, а в работата му взели участие много видни представители на българската революционна емиграция, между които Д.Ценович, Ив. Драсов и други. Като представител на вътрешната революционна организация в страната на него

присъства Никола Обретенов. Събранието избрало нов Централен комитет, в който влезли Христо Ботев, Иван Драсов, д-р Христо Чобанов, Димитър Ценович и Драгой Шопов. Новоизбраният комитет взел решение да се обяви в най-близко време въстание в страната и изготвило най-общ план за действие. Според този план България била разделена на няколко революционни области. За апостоли /организатори/ били определени: Н. Обретенов за Русе, Шумен, Варна, Разград. М Сарафов за Търновско, Панайот Волов за Троянско, Стефан Стамболов за Старозагорско. Диверсионна група, начело със Ст. Заимов и Г. Бенковски трябвало да замине за Цариград за да предизвика пожари и безредици в столицата. Хр. Ботев заминал веднага за Русия за да събере сред тамошната емиграция средства за въстанието и закупи 12000 пушки, да доведе Филип Тотю и българите-офицери от руската армия за да осигури военните кадри във въстанието. На П.Хитов било възложено да организира в Сърбия отряд от 2000 души, с които да премине в България при обявяване на въстанието.

Замислената подготовка обаче не била осъществена, тъй като комитетите действали изолирано и самостоятелно и много местни дейци, преминали през школата на В.Левски се противопоставили на тази набързо приготвена акция. По-сериозна дейност била извършена под ръководството на Ст. Стамболов в Ст. Загора. Негов най-близък и верен помощник в организацията на въстанието бил председателят на Старозагорския революционен комитет Кольо Ганчев и двамата братя Михаил и Георги Жекови. На 16 септември старозагорските комитетски дейци правят опит за въстание, който главно поради прибързаност и слаба организация се проваля. Турските власти арестуват над 700 души в Ст.Загора , а 7 души от инициаторите, начело с Кольо Ганчев били обесени. Подобни опити за бунт се извършват в Русенскио и Шуменско, но и там малките чети не довели до съществен резултат.

Старозагорското въстание от 1875 г. послужило като полезен урок за нашите революционери. Неуспехът показал ясно, че да се организира едно масово въстание и за да има то по-голям политически ефект е необходима продължителна и старателна подготовка. Провалът на въстанието решил съдбата на Букурещкия БРЦК. През септември 1875 г. Ботев подал оставката си и напуснал комитета, което довело до неговото разпадане. Разгромът на Старозагорското въстание не помрачил революционното настроение на българските апостоли, което най-ясно е изразено в думите на Н. Обретенов, който пише на своята майка, героичната баба Тонка от Русе: “Както и да е, ний не ще оставим Турция на мира; или ще измрем всинца, или ще освободим България” Революционните дейци се събират в Гюргево и през октомври-ноември 1875 г. създават нов център на освободителното движение – Гюргевския революционен комитет. Начело на комитета застава Ст. Стамболов, а между най-видните му дейци са редица други революционери, преминали през школата на вътрешната революционна организация: Н. Обретенов, Ст. Заимов, Иларион Драгостинов, П.Волов, Г. Бенковски и други. Гюргевският революционен комитет решава да подготви следващата пролет всеобщо народно въстание и определя датата - 1 май. Той разделя страната на четири революционни окръга. За главен апостол на I революционен окръг – Търновски, е определен Ст. Стамболов, а негови помощници - Христо Караминков – Бунито и Георги Измирлиев. Главен апостол на II революционен окръг – Сливенски – е Иларион Драгостинов с помощници Г. Обретенов и Стоил войвода. III революционен окръг с център Враца имал за ръководител Ст. Заимов и помощници Н. Обретенов и Н. Славков. IV революционен окръг – Пловдивски бил с

главен апостол П. Волон с помощник Г. Бенковски. По-късно като помощници били изпратени Г. Икономов и Захари Стоянов. През първите дни на януари 1876 апостолите преминали по скования в лед Дунав за да заемат своите места. В страната закипяла активна политическа, военна и революционна подготовка за предстоящото въстание.